

وبلاگ، ارمغان جدید اینترنت به کتابخانه‌ها

امیررضا اصنافی^۱

چکیده

انسان موجودی اجتماعی است و متمایل به زندگی جمعی. این زندگی جمعی او را به تبادل اطلاعات و اندیشه متمایل کرده است. علت اهمیت فوق العاده ارتباطات و اطلاعات در دنیای امروز، همین تمایل انسان به تبادل اندیشه و اطلاعات است. امروزه، با استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، می‌توان به حجم عظیمی از اطلاعات دست پیدا کرد. اینترنت، زندگی بشر را در چارچوب کرد و کم‌کم این رسانه‌نوین بخش جدایی ناپذیر زندگی انسان شد. در واپسین دهه‌های قرن بیستم، به سبب پیشرفت‌های فناورانه در امر ارتباطات و اطلاعات، رسانه جدیدی به نام «وبلاگ» ظهرور یافت. این مقاله، مفهوم و بلاگ را شرح می‌دهد، یک برداشت کلی از و بلاگ‌ها در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی ارائه می‌دهد، مزایای و بلاگ‌ها و نمونه‌هایی از و بلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی را بیان می‌کند.

کلیدواژه‌ها

وبلاگ، اینترنت، فناوری اطلاعاتی، کتابداری و اطلاع‌رسانی، خدمات کتابخانه‌ای

مقدمه

ارتباطات، تحولی نوین را به وجود آورده‌اند. زمانی برای ارتباط با یک مرکز علمی یا پژوهشی در یک نقطه از جهان، باید هزینه هنگفتی صرف می‌شد اما امروزه، به کمک ابزارهای فناورانه‌ای چون: پست الکترونیکی و و بلاگ می‌توان مسائلی را مطرح کرد و چند لحظه بعد پاسخ آن را دریافت نمود.

زمان زیادی از ظهور اینترنت نمی‌گذرد؛ با این حال هر از گاهی شاهد پدید آمدن جریان‌هایی در اینترنت هستیم که شاید برخی از آنها به طور کلی مسیر این رسانه را تغییر دهند. یکی از رخدادهایی که اخیراً در دنیای جادویی اینترنت غوغایی به پا کرده است، ظهور و بلاگ^۲ است. برخی معتقدند که و بلاگ‌ها در امر

ایجاد و روزآمد کردن یک وبلاگ را وبلاگینگ^۳، و دارندۀ روزآمدکننده وبلاگ را وبلاگر^۴ یا بلاگر^۵ می‌نامند. هر مطلبی که از طریق وبلاگ در فضای اینترنت منتشر می‌شود، دارای تاریخ، زمان و نام و بلاگنویس است^(۱). نوشته‌های خام در وبلاگ، در قالب‌های پیش‌ساخته که توسط زبان برنامه‌نویسی اچ.تی.ام.ال^۶ نوشته شده و به صورت فرماتن است، ریخته می‌شود. چون وبلاگ‌ها عموماً وابسته به یک وبسایت هستند، ترکیبی از شناسه کاربری و بلاگنویسان و نام وبسایت ارائه‌دهنده وبلاگ، نشانی اینترنتی وبلاگ را می‌سازد، همانند:

<http://Libweb.blogspot.com>

تاریخچه وبلاگ

در ۱۹۸۷، مهندسان شرکت آی.بی.ام^۷ درباره نظامی بحث می‌کردند که بتواند مقالات مورد نظر افراد را برای استفاده آنان به رایانه منتقل نماید. به همین منظور، یک برنامه‌رایانه‌ای به نام ایکس‌مودم^۸ را طراحی کردند که امکان تبادل فایل‌های افراد را از طریق یک خط تلفن به وجود می‌آورد. در این نظام مقالات افراد روی یک رایانه مرکزی پیدا مسازی^۹ می‌شد و بعد این امکان به وجود می‌آمد که بتوان از مقاله‌مورد نظر نسخه چاپی نیز تهیه کرد. بعدها مهندسان این شرکت نظام خبرنامه رایانه‌ای^{۱۰} را ایجاد کردند. تورق و ارسال پیام‌های در این نظام فقط به وارد کردن چند دستور ساده از طریق صفحه کلید نیاز داشت. این

تعريف وبلاگ

وبلاگ، که گاهی بلاگ هم نامیده می‌شود «یک نشریه الکترونیکی پیوسته – یک وبسایت با مجموعه‌هایی از مدخل‌های کوتاه به صورت طومار مانند و دارای نظم زمانی است که توسط افراد معمولی اداره می‌شود. هر فرد می‌تواند افکار، عقاید و مقالات خود را در اختیار دیگر کاربران اینترنت قرار دهد. تازه‌ترین مطلب در وبلاگ، همیشه در بالا قرار دارد و مطالب کهنه به تدریج وارد آرشیو و بلاگ می‌شوند. وبلاگ‌ها ابزارهایی نوشتاری هستند که از طریق ایجاد پیوندهای درون متنی کاربران را در یافتن منابع اینترنتی و سایتها مورد نظر یاری می‌کنند»^(۶). مفهوم وبلاگ به تدریج کلی سه چیز را شامل می‌شود: فراوانی، شخصی بودن، و ایجاز. وبلاگ در حقیقت، نوعی دفترچه یادداشت پیوسته است که ارسال‌های روزانه درباره یک موضوع خاص توسط افراد را نشان می‌دهد و امکان اظهارنظر درباره مطلب توسط کاربران را فراهم می‌کند. علاوه بر این، وبلاگ‌ها به اعضا گروه‌های مختلف اجازه می‌دهند تا به آسانی به تبادل اطلاعات پردازنند و با هم تعامل داشته باشند.

در وبلاگ‌ها از نرم‌افزاری استفاده می‌شود که افراد، حتی بدون داشتن دانش گسترده فنی و تخصصی در زمینه رایانه و زبان‌های برنامه‌نویسی و با داشتن کمترین پیش‌زمینه در این باره می‌توانند به ایجاد یک وبلاگ و نگهداری روزآمدسازی آن پردازنند.

3. Weblogging

7. I.B.M

4. Weblogger

8. Xmodem

5. Blogger

9. Download

6. HTML = Hyper Text Markup Language

10. Computrized Bulletin Board System

از وبلاگ‌های بررسی شده‌طی دو ماه روز آمد نشدن و ۱۳۲ هزار وبلاگ پس از ایجاد شدن برای مدت یک سال یا بیشتر رها گشته‌اند (۲).

وبلاگ‌ها در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی

کتابداران در نقش متخصصان اطلاعاتی، برای رسیدن به پیشرفت‌های حرفه‌ای، باید دانش خود را به روز کنند و در جریان تازه‌ترین رویدادها و یافته‌ها در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار گیرند. همچنین آنها باید به آگاهی کاربران کتابخانه برسانند که چه مقولاتی تازه و در دسترس هستند. بنابراین، شکل تازه‌ای از ارتباطات اینترنتی میان کتابداران، کتابخانه‌ها و کاربران به وجود آمده است که ارزیابی، گزینش، اشاعه و کاربرد اطلاعات را برای آنان سهولت‌کرده است و آن شکل "وبلاگ" است.

در ۱۹۹۸، تعداد کمی وبلاگ وجود داشت؛ با وجود این در سال‌های اخیر حدود ۴/۳ میلیون وبلاگ در اینترنت، فضای زیادی را به خود اختصاص داده‌اند. انتظار می‌رود که در پایان ۲۰۰۴، بیش از ۱۰ میلیون وبلاگ وجود داشته باشد. هر چند هنوز به طور دقیق معلوم نیست که

وبلاگ‌ها می‌توانند شبکه‌ای از کتابخانه‌های بدون مرز را ایجاد کنند و مجراهای دسترسی به اطلاعات را افزایش دهند. تعدادی از کتابداران، تجربیات شخصی خود را در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌نویسند و دیگران را در این اطلاعات، سهیم می‌کنند.

چند وبلاگ کتابداری وجود دارد، اما مفهوم وبلاگ و استفاده از آن در کتابخانه‌های حال گسترش است. برخی کتابخانه‌ها در وبسایت خود، وبلاگ‌هایی را ضمیمه کرده‌اند؛ همانند لایل‌لگ^{۱۶} در کتابخانه عمومی ردوودستی^{۱۷} کالیفرنیا و وبلاگ در کتابخانه عمومی گلن‌ویو^{۱۸} در ایلینویز^{۱۹}(۲).

کتابداران ضمن مشارکت در طراحی صفحات وب، به انتشار مقالات و مطالب خواندنی از طریق وبلاگ‌ها

نظام به‌گونه‌ای گستردۀ در دهه ۱۹۸۰ و نیز میانه دهه ۱۹۹۰ توسعه پیدا کرد و رواج یافت. اما امروزه، بسیاری از فعالیت‌هایی که توسط این نظام اجرا می‌شد به وسیله گروه‌های خبری، پست‌الکترونیکی و اخیراً وبلاگ‌ها انجام‌پذیر است.

می‌توان اظهار کرد که اولین صفحه وبلاگ مانند، در ۱۹۹۳ توسط مارک اندریسن^{۲۰} ارائه شد. نام وبلاگ برای اولین بار از سوی جورن بارگر^{۲۱} در دسامبر ۱۹۹۷، مطرح گردید. در آن سال، تعداد وبلاگ‌های اینترنتی بسیار اندک بود. سال ۱۹۹۹، اوج شکوفایی وبلاگ‌ها بود. هم اینک هزاران وبلاگ در سراسر دنیا، با موضوعات مختلف و میلیون‌ها بازدیدکننده وجود دارند که به تبادل اطلاعات می‌پردازند (۲).

سایت‌های ارائه‌دهنده وبلاگ

تنظيم یک وبلاگ، ساده است و لازم نیست که یک کاربر برای داشتن یک وبلاگ ساده، زبان برنامه‌نویسی اچ.تی.ام.ال را بداند. هر کسی می‌تواند در یکی از سایت‌های ارائه‌دهنده وبلاگ ثبت نام کند و با استفاده از نرم‌افزار مناسب دست به ایجاد وبلاگ بزند. آنچه در زیر می‌آید، سیاهه‌ای از سایت‌های ارائه‌دهنده وبلاگ است:

- Blogger.com: مشهورترین سایت ارائه خدمات وبلاگ است و به کاربران اجازه می‌دهد که به ایجاد و نشر وبلاگ‌ها به طور رایگان بپردازند.
- Pitas.com: یکی از قدیمی‌ترین ابزارهای ارائه‌دهنده وبلاگ است که بر فراهم آوری رایگان وبلاگ‌ها و ارائه راههای ساده روزآمدسازی آنها تأکید دارد.
- Greymatter: یک منبع رایگان برای وبلاگ نویسی است.

- LiveJournal: یک ابزار وبلاگ‌نویسی است که کار با آن ساده است و براساس نرم‌افزارهای منبع آزاد^{۲۲} ساخته شده است.

با وجود وبلاگ‌های فراوان در اینترنت، جستجو برای یافتن یک وبلاگ خاص می‌تواند یک کابوس باشد. با این همه، برخی موتورهای کاوش هستند که وبلاگ‌های جدید در اینترنت را نمایه‌سازی می‌کنند همانند: دی‌پون^{۲۳} و بلاز^{۲۴} و به رغم وجود موتورهای کاوش، جستجوی وبلاگ‌ها ساده نیست. افزون براین طی یک بررسی که در

11. Marc Andreesen
12. Jorn Barger
13. Open source

14. Daypon
15. Blooz
16. Liblog

17. Red wood city
18. Glenview
19. Illinois

پرداخته‌اند. و بلاگ‌ها می‌توانند شبکه‌ای از کتابخانه‌های بدون مرز را ایجاد کنند و مجرای دسترسی به اطلاعات را افزایش دهند. تعدادی از کتابداران، تجربیات شخصی خود را در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌نویسند و دیگران را در این اطلاعات، سهیم می‌کنند. کتابداران از طریق و بلاگ‌ها می‌توانند، سایت‌های گمنام و جالب و مفید را که بعيد است کاربران از آنها آگاهی داشته باشند و به آنها مراجعه کنند، معرفی نمایند. و بلاگ، وسیله‌ای است برای تطبیق مراجعان کتابخانه با منابع کتابخانه‌ای. در

دروبلاغ کتابخانه‌ای، باید نیاز کاربر، شناسایی و به زبانی که برای مخاطب ملموس تر است وی صحبت شود. مطالب باید کوتاه و جذاب باشند. باید توجه داشت که یک و بلاگ باید با روزآمد شدن مرتباً، رضایت کاربران را جلب کند.

و بلاگ‌ها به دلیل خصوصیات منحصر به فردی که دارند و در زیر خواهد آمد، از دیگر وب سایت‌ها متفاوتند:

- هر مدخل، دارای تاریخ و زمان است که به صورت خودکار نقش شده است.
- بیشتر مقولات به دیگر منابع وب، در برگیرنده پیوندهایی هستند.
- پیوندهای بی از هر و بلاگ، توسط نرم افزاری ثبت می‌شوند؛ بدین ترتیب کاربران اجازه دارند تا عالیق خود را گسترش دهند.
- و بلاگ‌ها می‌توانند همچون نظامهای مدیریت اطلاعات شخصی نگهداری شوند و نه اینکه برای همگان جهت مطالعه ارسال گرددند.
- بلاگ‌ها، گاهی منابع موردنظر نویسنده برای اخبار و وب سایت یا بلاگ‌هایی از دیگر افراد و مؤسسات در گروه خود را سیاهه می‌کنند.

در دنیای کتابداری، و بلاگ‌ها برای فراهم آوری اطلاعات روزآمد، هم برای کتابداران و هم برای مراجعان به کتابخانه‌ها سودمند هستند. آنچه در زیر می‌آید، برخی مزایای و بلاگ‌های منتخب در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند.

بازاریابی و تبلیغ خدمات کتابخانه‌ای

یک و بلاگ، مراجعان کتابخانه را از تغییرات و روزآمد شدن‌ها در خط‌مشی و برنامه‌های آینده کتابخانه آگاه نگه می‌دارد. به بیان دیگر، و بلاگ خدمات آگاهی‌رسانی جاری^{۲۰} را فراهم می‌سازد، اخبار یا منابع، فراهم آوری‌های تازه کتابخانه را بر جسته می‌سازد، تازه‌ها و رویدادهای کتابخانه را برای راهنمایی جویندگان از راه دور اطلاعات اعلام می‌کند. این امر، آشکار می‌سازد که و بلاگ می‌تواند برای تبلیغ و بازاریابی خدمات کتابخانه استفاده شود.

خدمات محلی

و بلاگ‌ها می‌توانند به مثابه مخزنی برای خدمات و سازماندهی‌های مبتنی بر جامعه عمل کنند. همچنین، آنها می‌توانند مانند یک رسانه برای مشارکت جامعه کتابخانه، با ارسال آخرین نقدهای کتاب و سیاهه‌های جایزه کتاب، فراخوان نظرات و پیشنهادها، و ایجاد گروه‌های مباحثه پیوسته مثل گروه بحث کتاب، ارائه خدمت کنند. همچنین،

و بلاگ کتابخانه‌ای، باید نیاز کاربر، شناسایی و به زبانی که برای مخاطب ملموس تر است وی صحبت شود. مطالب باید کوتاه و جذاب باشند. باید توجه داشت که یک و بلاگ باید با روزآمد شدن مرتباً، رضایت کاربران را جلب کند. خانم کرگو^{۲۱} در مقاله خود با عنوان «اخبار غیرمنتظره کتابداران حقوق به عنوان گویندگان اخبار»، پیشنهاد می‌کند که کتابداران برای اشاعه اطلاعات، باید نقش گوینده اخبار را بر عهده بگیرند؛ چون کتابخانه‌ها مکان‌هایی هستند که اطلاعات در آن گردآوری و به مقاضیان ارائه می‌شود. او می‌افزاید لازم است که کتابداران حقوق، برای وکلا، دانشجویان و استادان مدرسۀ حقوق، برای بدست آوردن اطلاعات در شکلی مختص و سودمند بیشتر تلاش کنند و به انتقال اطلاعات پردازنند. ایجاد یک نوع و بلاگ، به کتابداران حقوق اجازه می‌دهد تا هر تغییر اطلاعاتی را هر چه سریع تر در اختیار متخصصان حقوق که وقت چندانی برای جستجو ندارند، قرار دهند.^(۴)

چرا و بلاگ؟

و بلاگ‌ها چه کاری می‌کنند که وب سایت‌های معمولی نمی‌توانند انجام دهند؟ همان‌طور که کانهیم^{۲۲} اشاره کرده،

20. Crego

21. Conhaim

22. Current Awareness Services

ارتقاء دیدگاه‌ها

استفاده از و بلاگ‌ها و ایجاد آنها، تأثیری غیرمستقیم بر تصور کتابداران کتابخانه‌ها می‌گذارد. این مسئله آشکار می‌کند که کتابخانه‌ها و کتابداران، همگام با پیشرفت‌های فناورانه به پیش می‌روند.^(۳)

و بلاگ می‌تواند برای حمایت جامعه با فراهم آوردن یک خدمت ویژه برای بینندگان جدید یا یک موقعیت مناسب برای مثال ارسال اخبار استخدام محلی که آگهی‌های پست‌های شغلی خالی را برای جویندگان شغل ارسال می‌دارد، استفاده برساند.

معرفی برخی و بلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی

و بلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، افزایش چشمگیری در شبکه‌ای‌اینترنت داشته‌اند؛ به‌گونه‌ای که به حوزه‌های موضوعی کتابداری و اطلاع‌رسانی تقسیم شده‌اند. برخی از این و بلاگ‌ها در زمینه‌های مرجع و برخی درباره فهرست‌نویسی هستند و برخی دیگر به کلیات کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته‌اند. برخی از مهم‌ترین و بلاگ‌های در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی عبارتند از: - Lisnews : یک و بلاگ اشتراکی است که به وقایع جاری و تازه‌های در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌پردازد. Library Stuff : این و بلاگ کتابداری، منابعی را برای کتابداران به منظور همگامی آنان با پیشرفت‌های حرفه‌ای فراهم می‌کند.

کتابداران، و بلاگ‌ها را وسیله‌ای برای اشتراک منابع و اطلاعات خواهند یافت. و بلاگ می‌تواند راهی باشد برای همکاری همگامی با ایده‌ها، استفاده از نظرات و جنبه‌های فکری، و برخورد با موارد مشابه، و بلاگ‌نویسی اشتراکی، این امکان را فراهم می‌کند که گروهی از افراد با علایق مشابه برای یک منبع اشتراکی و سودمند مشارکت و همکاری نمایند. بدین ترتیب، این کار، جامعه‌ای را می‌سازد که علایق مشترک را تقسیم می‌کند و شبکه‌سازی را می‌کنند کتابخانه‌ها بسط می‌دهد.

پالایش مطلب

از این گذشته، و بلاگ‌ها برای مراجعان کتابخانه برای اجتناب از دریافت اطلاعات زیادی، یک پالایشگر مطلوب هستند. همچنین، کتابداران می‌توانند و بلاگ‌ها برای پالایش محتوای پیوسته استفاده کنند و آن را برای بینندگان خاص محدود نمایند؛ همچون رسیج باز^(۴) که برای پوشش دادن دنیای جستجوی اینترنتی طراحی شده است.

همکاری و تعامل

کتابداران، و بلاگ‌ها را وسیله‌ای برای اشتراک منابع و اطلاعات خواهند یافت. و بلاگ می‌تواند راهی باشد برای همکاری همگامی با کتابداران سراسر جهان، با پیگیری و هدایت ایده‌ها، استفاده از نظرات و جنبه‌های فکری، و برخورد با موارد مشابه، و بلاگ‌نویسی اشتراکی، این امکان را فراهم می‌کند که گروهی از افراد با علایق مشابه برای یک منبع اشتراکی و سودمند مشارکت و همکاری نمایند. بدین ترتیب، این کار، جامعه‌ای را می‌سازد که علایق مشترک را تقسیم می‌کند و شبکه‌سازی را می‌کنند کتابخانه‌ها بسط می‌دهد.

صرفه‌جویی در زمان

و بلاگ، همچنان‌که به متمایزسازی مقالات برای کتابداران و کاربران کتابخانه که گرفتارتر از آنند که یک بررسی اجمالی انجام دهند، به ویژه منابعی که کمتر شناخته شده هستند می‌پردازد، در زمان نیز صرفه‌جویی می‌کند.

وسیله حمایت

و بلاگ‌ها راه دیگری برای اداره اجتماعات عمومی فراهم می‌آورند؛ آنها نه فقط موضوعاتی را که هم کتابخانه و هم کتابداران با آن مواجه‌اند به نمایش می‌گذارند، بلکه برای پروراندن ایده‌ها و ابزار بیان آنها نیز مؤثر هستند.

نتیجه‌گیری

این وبلاگ، در زمینه فهرستنویسی، ردپندی، سرعناوهای موضوعی، ابزارهای مارک و نظایر آن است و پیوندهای مناسبی را به دیگر وبسایت‌ها و وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ارائه می‌دهد(۵).

Link Up, No. 19.3(May / Jun. 2002). [on-line]. Available: <http://www.infotoday.com/lu/may02/conhaim.htm>.[24Nov.2003].

4. Crego, Susannah. "Breaking News: Law Librarians as Newscasters". *New Jersey Law Journal*. 31 Aug. 2001.[on-line]. Available: <http://www.law.com/servlet/contentserver?pagename=openmarket/Xcelerate/View&c=LawArticle&cid=1015973975318&live=true&cst=1&pc=0&pa=0>.[24Nov.2003].

5. Fichter, Darlene. "Blogs as a Library Marketing Tool". *Marketing Library Services*, No.17.6(Nov./Doc. 2003). [on-line]. Available: <http://www.infotoday.com/mls/infotoday.com/mls/nov03/fichter.shtml>.[24 Nov.2003].

6. Ibid. "Blogging Your Life Away". May 2001. [on-line]. Available: http://www.findarticles.com/cf-dls/m1388/3_25/74105128/pl/article.jhtml [24Nov.2003].

7. Rapp, David. "From bulletin board to blogs: Online communication thrive long before the advance of weblogs". [on-line]. Available: <http://www.technologyreview.com>.[18Dec.2003].

تاریخ دریافت: ۱۳۸۲/۱۲/۲۰

منابع

1. Adelaide, Joyce. "Weblogs and Libraries". [on-line]. Available: <http://www.topicalbrief.com>.[20 Nov.2003].
2. "The Blogging Iceberg: Of 4.12 Million Hosted Weblogs, Most Little Seen, Quickly Abandoned". *Perseus Development Corporation*, 4 Oct. 2003. [on-line]. Available: <http://www.perseus.com/blogsurvey/>. [24 Nov.2003].
3. Conhaim, Wallys W. "Blogging- What Is It?"